

та селян на період виконання ними своїх обов'язків у суді зберігається їх заробітна плата. Народним засідателям, які не були робітниками чи службовцями, за період виконання ними обов'язків у суді виплачувалися добові за кожен відпрацьований день за рахунок коштів відповідного суду [4; с. 16].

Таким чином, проведені радянською владою у 50-х роках зміни торкалися вікового цензу народних засідателів, соціального складу, порядку обрання, подовження строку повноважень, розширення їх прав, а також порядку оплати здійснюваних ними повноважень. Однак сенс проведених змін зводився до того, що кількість обраних народних засідателів буде збільшуватися, а участь народу в здійсненні правосуддя активізується.

Література:

1. Анашкин Г. З. Настольная книга народного заседателя. Пособие для слушателей. 3-е изд., перераб. – М.: "Знание", 1980.
2. Анашкин Г. З. Народные заседатели в советском суде. – М.: "Знание", 1960.
3. Голубева Л. М. Участие общественности в осуществлении правосудия. – Фрунзе, 1968.
4. Козлов Ю. Д., Шейнин Х. Б. Народные заседатели – равноправные судьи. – М.: Юридическая литература, 1965.

Шершенькова В. А., НУ "ОЮА"

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ 1958 РОКУ

Эта статья посвящена исследованию одного из этапов исторического развития уголовного законодательства Украины о воинских преступлениях в советский период (50-е гг. XX века).

The article devoted research stage of historical development criminal legislation of Ukraine is about soldiery crimes during Soviet period (50th years of the XX century).

В Україні помітно зростає інтерес до вивчення історії держави та права, оскільки це є необхідним як з пізнавального погляду, так і для правильного розуміння історії на новому етапі розвитку нашої держави.

Дослідження історії розвитку кримінального законодавства України про військові злочини, а саме радянського періоду є необхідним.

Оскільки врахування як позитивного, так і негативного історичного досвіду може стати корисним при реформуванні окремих норм сучасного військово-кримінального законодавства. Тому доречним буде дослідження змін в радянському кримінально-військовому законодавстві в 50-х роках ХХ століття.

Дане питання досліджувалася такими вченими-юристами як Ахметшин Х. М., Ашитов З. О., Горний А. Г., Чхиквадзе В. М., Глушков В. А. та ін. Названі вчені досліджували частково питання щодо притягнення до кримінальної відповідальності та призначення покарання за військові злочини.

Враховуючи брак наукових досліджень даної теми, необхідно звернути більше уваги вивченню Закону СРСР про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року.

Законом про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року була введена нова стаття 2 непокора [1, с. 117]. Непокора – відкрита відмова виконати наказ начальника, а так само інше умисне невиконання наказу. Стаття 3 невиконання наказу – це невиконання наказу начальника, вчинене за відсутності ознак, вказаних в пункті "а" статті 2 цього ж Закону. По суті, Положення про військові злочини 1927 року містило статтю 2, яка передбачала невиконання відданого в порядку служби наказу, а новим законодавством цей склад злочину був розділений на окремі два склади злочинів і в основу цього поділу було покладено форму вини (умисел, необережність).

Введення даної норми – непокора – направлене було на укріплення військової дисципліни і підвищення бойової готовності військ.

В 1957 році Положення про військові злочини було доповнене статтею 5 – погроза начальнику – погроза вбивством, заподіяння тілесних пошкоджень або нанесення побоїв начальнику в зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби. Ця ж норма була збережена і в новому Законі про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року [1, с. 118].

Наступна норма, яка стала новою в розвитку військово-кримінального законодавства, стаття 6 [1, с. 118] – насильницькі дії по відношенню начальника – нанесення тілесних пошкоджень або побоїв начальнику в зв'язку з виконання ним обов'язків з військової служби.

Раніше діюче військово-кримінальне законодавство не передбачало такого складу злочину, як навмисне знищення або пошкодження військового майна ст. 15 Закону 1958 року. Це навмисне знищення

або пошкодження зброї, боєприпасів, засобів пересування, військової техніки або іншого військового майна у разі відсутності ознак особливо небезпечного державного злочину [1, с. 121].

Стаття 23 Закону про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року – розголошення військової таємниці або втрата документів, що містять військову таємницю [1, с. 123], в певній мірі була теж новою. В Положенні про військові злочини 1927 року містилася норма, яка передбачала розголошення таємних відомостей про збройні сили і про обороноздатність СРСР [3, с. 971].

Законом про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року було внесено ряд змін і доповнень до інших складів військових злочинів (ст. ст. 12, 24, 25).

Необхідно також зупинитися і на тих статтях (ст. ст. 13, 18, 19, 21), які не були включені до Закону про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року. Новий закон не передбачав такого складу злочину як ухилення від несення обов'язків військової служби в силу релігійних або інших переконань; дії і розпорядження начальника, перешкоджаючи використанню підлеглими йому військовослужбовців (або їх сім'ями) пільг і переваг; протизаконне використання начальником свого підлеглого для власних послуг; самовільний відступ начальника від даних йому для бою розпоряджень [3, с. 967, 970-971].

До принципів покарання за радянським кримінальним законодавством відносилися: принцип індивідуалізації, принципи законності і гуманізму, принципи справедливості і рівності та принцип правосвідомості. Ці принципи знайшли своє відображення в Основах кримінального законодавства Союзу СРС і союзних республік 1958 року і призначення покарання за військові злочини також було основане на загальних принципах кримінального покарання [2, с. 738-745].

Необхідно також звернути увагу на ті види покарань, які передбачалися новим кримінальним законодавством за військові злочини.

Взагалі, покарання не тільки вважалося карою за вчинений злочин, але й мало на меті виправлення перевиховання засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Крім основних покарань, до засуджених могли бути застосовані і додаткові покарання [2, с. 733]. Але до осіб, які вчинили злочин проти установленого порядку несення військової служби законодавством встановлювалося застосування тільки основних видів покарань [1, с. 117-125].

Закон про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року передбачав такі види покарань: смертна кара; позбавлення волі; застосування правил Дисциплінарного статуту Збройних Сил Союзу РСР; направлення в дисциплінарний батальйон.

Смертна кара, як правило, могла бути застосована до суб'єкту військового злочину в тому випадку, якщо злочин був скоєний у військовий час або в бойовій обстановці. Хоч ст. 4 Закону 1958 року передбачала застосування такого виду покарання як смертна кара, навіть, якщо злочин не був скоєний у військовий час або бойовій обстановці. Закон про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року закріпив сімнадцять випадків застосування до особи винного смертної кари.

Позбавлення волі як міра покарання передбачалася в більшості статей за окремі військові злочини. У разі притягнення особи до кримінальної відповідальності за військові злочини у вигляді позбавлення волі мінімальний строк не міг бути нижче 3 місяців, а максимальний – не вище 15 років.

За деякі військові злочини Закон 1958 року допускав можливість притягнення винного до дисциплінарної відповідальності (застосування правил Дисциплінарного статуту Збройних Сил Союзу РСР).

Що стосується такого виду покарання як направлення в дисциплінарний батальйон, то цей вид покарання закріплений в ст. 9 і ст. 14 Закону про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року. Даний вид покарання призначався від 3 місяців до 2 років. Між іншим Основи кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік 1958 року (ст. 29) зазначали, що направлення в дисциплінарний батальйон можна було застосовувати у випадках, передбачених законом, а також у тих випадках, коли суд при розгляді справи вирішить позбавлення волі замінити на направлення в дисциплінарний батальйон на той же строк [2, с. 733].

Що стосується Положення про військові злочини 1927 року, то відповідно до нього до військовослужбовців, які скоїли злочин можна було застосувати таку міру покарання, як конфіскація майна (відносився до додаткової міри покарання). Відповідно до Указу 1957 року було відмінено застосування конфіскації майна в якості міри кримінального покарання, передбаченого статтями 2, 9, 10?, 12, 25, 27 і 28 Положення про військові злочини [3, с. 167]. Закон про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року уже не містив такої міри кримінального покарання як конфіскація майна.

Якщо взяти у відсотковому відношенні, то найбільш поширеною виявилася така міра покарання як позбавлення волі, що складало – 68,04 %, наступною стала – смертна кара – 17,53 %, застосування правил Дисциплінарного статуту Збройних Сил Союзу РСР склало – 12,37 %, а направлення в дисциплінарний батальйон лише – 2,06 %.

Отже, підсумовуючи наведене, зауважимо, що у досліджуваний період виникла необхідність у реформуванні радянської системи права, а також внесення змін до окремих галузей права СРСР та УРСР, зокрема кримінального законодавства.

Розвиток і удосконалення Збройних Сил, поява нової техніки та озброєння, досвід Великої Вітчизняної війни, розвиток радянської військової науки – всі ці причини змусили законодавця до внесення змін та доповнень до Положення про військові злочини 1927 року. Не дивлячись на ряд змін час вимагав прийняття нового нормативно-правового акту.

Отже, Законом про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року були введені нові статті 2 (непокора), стаття 6 (насильницькі дії по відношенню начальника), стаття 15 (навмисне знищення або пошкодження військового майна), стаття 23 (розголошення військової таємниці або втрата документів, що містять військову таємницю).

Закон про кримінальну відповідальність за військові злочини 1958 року передбачав покарання у вигляді смертної кари, позбавлення волі, застосування правил Дисциплінарного статуту Збройних Сил Союзу РСР, направлення в дисциплінарний батальйон, а такої міри покарання як конфіскація майна новий Закон 1958 року не містив.

Література:

1. Закон об уголовной ответственности за воинские преступления от 25 декабря 1958 г. // Социалистическая законность. – 1959. – № 1. – С. 117 – 125.
2. Уголовное законодательство Союза ССР и союзных республик. Сборник законодательных актов: В 2 т.: Т. 1. / Отв. ред. Ф. И. Калинычев. – М.: Государств. издат. юрид. литературы, 1963. – 656 с.
3. Положение о воинских преступлениях от 27 июля 1927 г. // Сборник законов и распоряжений СССР. – 1927. – № 50. – Ст. 505.